

HATILA VADİSİ MİLLİ PARKI İÇİN FARKLI BİR REKREASYONEL YAKLAŞIM

Banu Çiçek KURDOĞLU
Oğuz KURDOĞLU
Banu KARAŞAH

Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi, 08000 Artvin

Geliş Tarihi: 03.11.2006

Özet:Hatila Vadisi Milli Parkı mevcut rekreasyonel potansiyeli sayesinde Artvin kent insanının ihtiyacı olan düzenlenmiş yeşil alan eksikliğinin bir bölümünü giderebilecek olanaklara sahip bir korunan alandır. Bu makalede henüz Uzun Devreli Gelişme Planı bulunmayan bir korunan alandan, bu yönde faydalanabilmek adına gerçekleştirilebilecek bir planlama yaklaşımı önerilmekte ve Hatila Vadisi örneğinde ele alınmaktadır. Çalışma kapsamında Milli park kavramı ve işlevleri açıklandıktan sonra, Hatila Vadisi tanıtılarak rekreasyonel niteliği ve Artvin kenti için önemi vurgulanmıştır. Daha sonra vadi giriş yolu için uygunluğu ön görülen yeşilyol yaklaşımı tanıtılmış ve bu yönde öneriler geliştirilmiştir. Sonuç olarak, milli park kavramı ve yeşilyol ilişkisi tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Milli park, rekreasyon, yeşilyol

A DIFFERENT RECREATIONAL APPROACH FOR HATILA VALLEY NATIONAL PARK

Abstract: Hatila Valley is a protected area, which have facilities, to compensate for a part of planned green area deficiency need to Artvin urban residents, due to its recreational potential. In this article, to provide benefit to this direction from such a this protected area that has not master plan yet, it is suggested a planning approach that able to aplicate and it is handled to sample of Hatila Valley. In the context of this study, it was focused on its recreational quality and importance to Artvin by introducing Hatila Valley, after explainnig national park concept and functions, After that greenway approach, which appropriated for valley entrance way is introduced and is developed suggestions. As a result, the relationship between national park concept and greenway is discussed..

Keywords: National park, recreation, greenway

1. GİRİŞ

Günümüzde kentsel alan ve çevrelerinde alan kullanımları giderek yoğunlaşarak, peyzaj çeşitliliğinde azalma ve doğal alanlarda artan parçalanmaya neden olmaktadır. Peyzaj plancıları ve peyzaj ekoloğları arasında varılan ortak nokta, sürdürülebilir peyzaj için ekolojik çerçevenin (alt yapının) oluşturulmasıdır. Bu çerçeve için temel

bileşen, kentsel peyzajda giderek parçalanan doğal alanları birleştirecek bağlantıların oluşturulmasıdır (1).

Kaliteli bir fiziksel çevre için şu üç unsur arasında dengeli bir ilişki kurmak gerekmektedir: Yapısal elemanlar (binalar, sokaklar, caddeler, yollar, otoyollar, otoparklar v.b.), yalnızca yaya kullanımına açık alanlar ve kayalar; bitkiler, su ve yeryüzü şekilleri tarafından oluşturulan doğa. Ancak ne yazık ki kentsel gelişmelerde genellikle yapılar üzerinde yoğunlaşılırken; doğayı oluşturan elemanlar göz ardı edilmekte ve sonuçta, insanlar için tatmin edici olmayan sağlıksız çevreler yaratılmaktadır (2). Doğal ya da kültürel kaynaklar veya her ikisinin bir arada bulunduğu bölgeler, günümüzün çeşitli amaçlarla en fazla tahrip edilen yerleri konumundadır. Bu nedenle doğal kaynakların koruma-kullanma dengesi içinde sürdürülebilir kullanımı son yıllarda üzerinde en fazla çalışılan konular durumuna gelmiştir. Ülkemizde de çok yüksek kaynak değerlerine sahip alanlar vardır ve zaman geçirilmeden bütüncül bir yaklaşım içerisinde planlanmaları gerekmektedir (3).

2. MİLLİ PARK KAVRAMI VE MİLLİ PARKLARIN REKREASYONEL İŞLEVLERİ

Doğa koruma kavramının bilinçli bir şekilde ortaya çıkışı 19. yy. ortalarına rastlar. "İlk milli park, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1872 yılında kurulan Yellowstone Milli Parkı'dır". Bu milli parkın kuruluşu ile birlikte doğa koruma olayı ve önemi birçok dünya ülkesi tarafından kabul görmüştür.

Milli parklar, mevcut doğal kaynak değerlerinin korunduğu, bunun yanında bu değerlerin rekreasyonel potansiyellerinin de göz ardı edilmediği, koruma-kullanma dengesi içerisinde var olan korunan alanlardır. Ülkemizde şu anda üstün doğal değerlere sahip, toplam 856678 hektarlık alanı kaplayan, 37 tane milli parkımız mevcuttur (4). Bunların bir kısmı üstün doğal kaynak değerleriyle, bir kısmı tarihi ve kültürel değerleriyle milli park olarak ayrılmış olan alanları kapsarlar. Milli parklar iki amaç için kurulurlar: Biri halkın rekreasyonel isteklerini karşılamak ve onların doğadan zarar vermeden en büyük zevki almalarını sağlamak, diğeri ve en önemlisi ise koruma amacıdır. Bu nedenledir ki milli park planlanırken iki ana zon bulunur. Koruma zonu ve kullanma zonu. Tüm bunların yanında ekonomik, kültürel ve sosyal faydaların da amaçlardan bazıları olduğunu belirtmek gerekir. Ancak ekonomik amaç korumanın asla önüne geçemez. Korunan alanlar doğal yaşam kaynaklarının korunmasına katkıda bulunurken, bu kaynakların sağlıklı gelişimini de sağlamaktadırlar. Yabani türlerin, ekosistemlerin ve aralarındaki ilişkilerin araştırılması için uygun ortam

sağlarlar. Halkın doğa koruma eğitimi almasına olanak verirler. Milli parklar rekreasyon ve turizm için temel oluşturan alanlardır (5).

Rekreasyon genellikle serbest zamanlar içinde yapılan, bireyin kendi isteği ve iç itimi sonucu oluşan ve bireyi fiziksel ve düşünsel yönden yeniden canlandırmayı amaçlayan, bireyin toplumsal, ekonomik ve kültürel olanakları ve yaşadığı toplumun yapısı ile bağımlı olarak yapılan fiziksel ve düşünsel etkinlikler bütünüdür (6).

Bireylerin ruhsal ve bedensel gereksinimleri ile hiçbir biçimde uyarlı olmayan yoğun yerleşim bölgelerindeki olumsuz yaşam koşullarına itilmeleri, bunun yanı sıra, motorlu taşıt araçlarının, ulaşım olanaklarının ve birey başına düşen boş zaman miktarının artması, toplumların, ormanların egemen olduğu kırsal alanlara yönelmesini de arttırmaktadır (7). Milli parklar, mevcut kaynak değerlerini uygun rekreatif etkinliklere imkân verecek biçimde kullanıma açmıştır ve bu bağlamda açık hava rekreasyonu açısından olanaklar sunmaktadırlar. Mutlak Koruma Zonu dışında kalan alanlarda piknik, kamping, trekking, fotosafari, kuş gözlemleri yapma, manzara seyretme gibi birçok aktiviteye izin verilmektedir. Yine alan içerisinde dere veya göl mevcutsa sportif balıkçılık, yüzme, rafting gibi etkinlikler de söz konusu olabilmektedir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Arazi çalışmalarının yapıldığı Hatila Vadisi çalışmanın ana materyalini oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan çeşitli materyaller içinde literatür çalışmalarına dayanan bir çok makale, tez çalışması, araştırma raporları, grafik, harita, şema vb. veriler yer almaktadır. Bunlara ek olarak, benzeri çalışma örnekleri ile bu alanda daha önce gerçekleştirilmiş orman ve kent anketlerine ilişkin istatistik değerlendirmeler çalışmanın temel materyalleri olmuştur.

Çalışma birbirini izleyen beş adımı içermektedir.

İlk adımda milli park kavramı ve işlevleri tanımlanmıştır.

İkinci adımda çalışmaya konu olan Hatila Vadisi Milli Parkı tanıtılmıştır.

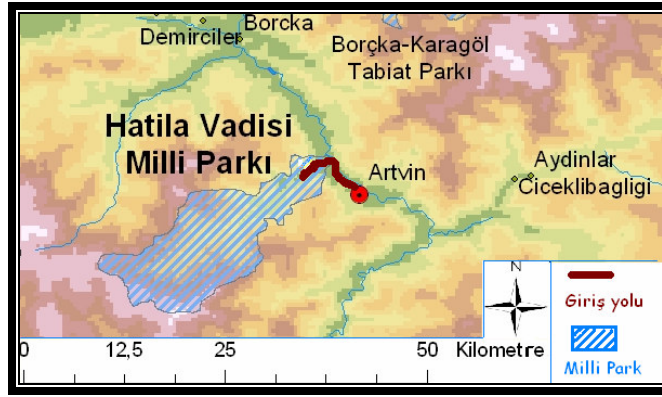
Üçüncü adımda Hatila Vadisi Milli Parkı'nın rekreasyonel niteliği ortaya konmuştur. Bu adımda alanda bu yönde gerçekleştirilmiş çalışmalar ve sonuçları değerlendirilmiş, Artvin kent insanı için vadinin rekreasyonel yönden önemi ortaya konmuştur.

Dördüncü adımda ise mevcut durum değerlendirilerek Artvin kent insanının bu alandan rekreatif amaçlı faydalanabilmesi için alanın olanakları doğrultusunda Hatila Vadisi Milli Parkı'na ulaşımı sağlayan yol ve yakın çevresi için Yeşilyol planlama modeli tanıtılmış ve uygunluğu tartışılmıştır.

Beşinci ve son adımda ise Korunan alanlar, Milli Parklar ve Yeşilyol kavramı arasındaki ilişkiler tartışılarak çeşitli öneriler ortaya konmuştur.

4. ARAŞTIRMA ALANININ TANITIMI

Konum: Hatilla Vadisi Milli Parkı; Artvin il merkezinin 10 km. kuzeybatısında, Çoruh Nehri'nin ana kollarından biri üzerinde bulunmaktadır. Vadi yaklaşık 25 km uzunlukta olup birçok yan dereyle beslenmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Araştırma alanının haritası

Su Varlıkları: Hatila Vadisi Milli Parkı sınırları içerisindeki Atıla Bölgesi'nin belli başlı suları Artvin'in batısında Çoruh Nehri'ne ulaşan Hatila Ana Deresi ve kollarıdır.

Bitki Örtüsü (Flora): Milli park olma gerekçelerinden en önemlisi zengin bitki örtüsüdür. Hatila Vadisinin bulunduğu Artvin ili, bitki coğrafyası ve flora bölgesi açısından Euro-Siberian (Avrupa-Sibiryası) Bölge'nin Kolşik (Colchic) kesimi içinde kalmaktadır. Yörede, Akdeniz kökenli (Mediterranean) türlerle, Euxin (Öksin) bitkilerden oluşan bir pseudomaki (yalancı maki) toplumu yayılmaktadır. Vadi'de relikt ve endemik taksonlar bulunmaktadır. Dikkati çeken en önemli odunsu relikt bitki taksonları şunlardır: *Rhododhamnus sessilifolius* (Ericaceae), *Epigea gaultheroides* (Ericaceae), *Rhamnus imeretinus* (Rhamnaceae), *Quercus pontica* (Fagaceae). Vadideki bazı endemik bitki taksonları ise şunlardır: *Acer cappadocicum* var. *stenocarpum*, *Euonymus latifolius*, supsp. *orientalis* (Carpifoliaceae), *Saxifraga artvinense* (Saxifragaceae), *Allyssum artvinense* (Cruciferae), *Verbascum artvinense* (Serophulariaceae), *Doronicum balansae* (Compositae) (8).

Hayvan Varlığı (Fauna): Vadi içerisinde mevcut kuş ve av

hayvanlardan bazıları şunlardır: Memeliler; Ayı (*Ursus arctos*), Yaban Domuzu (*Sus scrofo*), Kurt (*Canis lupus*), Tilki (*Vulpes vulpes*), Tavşan (*Lepus inides*), Maral Geyiği (*Cervus elaphus maral*), Karaca (*Capreolus capreolus*), Yaban Keçisi (*Capra aegagrus*), Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi (*Rupicapra rupicapra*), Vaşak (*Lynx lynx*), Çakal (*Canis aureus*), Kaya Sansarı (*Martes foina*), Kakım (*Mustele arminea*), Sincap (*Scirus anomalis*) Kuşlar; Keklik, Ağaçkakan, Karataş, Kartal, Atmaca, Doğan (9). Ayrıca göç zamanlarında alanda çok sayıda yırtıcı kuş gözleme imkanları bulunmaktadır. Yine çalışma alanındaki Hatila Deresi ve kollarında alabalık da bulunduğu belirtilmektedir.

Ulaşım: Vadi başlangıcı, Artvin il merkezinden 10 km, Vadi merkezi ise 25 km uzaklıktadır. Yol planlaması Artvin Orman Bölge Müdürlüğü Yol Planlama Grup Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Ancak planda görülen yolların tamamının inşaatı yapılmamıştır. İnşaatı biten bütün yollar topraktır. Milli Parklar Av ve Yaban Hayatı Genel Müdürlüğüne ait tesislerle şehir merkezi arası 35 km'dir (10).

Manzara Değeri: Mevcut doğal ve kültürel kaynakları ile vadi, manzara değeri açısından da özel bir alandır. Farklı mevsimlerde bitki örtüsündeki değişimin ortaya koyduğu görüntüler çok etkileyicidir. İlkbaharda çiçek açan, yeşeren çalı ve otsu bitkiler, yazın meyvelenen çalılar, sonbaharda sarıdan turuncuya, kırmızıya dönen yapraklarıyla çalı ve ağaçlar, kışın beyaz karla süslü yaprak ve dallarıyla dikkat çekmektedir. Aynı şekilde alanın morfolojik özelliklerinden kaynaklanan doğal manzarası da görsel kalitesi üzerinde etkilidir. Milli Park başlangıcına kadar olan 10 km'lik giriş yolu boyunca Çoruh Nehri'ni de görüş açısı içine alan bir manzara mevcuttur. Yol, nehir eşliğinde Çoruh Vadisi boyunca milli park girişine ulaştıktan sonra bu defa içeriye dönmekte, Hatila Deresi'nin oluşturduğu dar ve derin Hatila Vadisi boyunca ilerlemektedir.

5. HATILA VADİSİ'NİN REKREASYONEL NİTELİĞİ VE ARTVİN KENTİ İÇİN ÖNEMİ

Artvin kentinin kurulduğu alanın topografyasının çok dik oluşu ve yerleşim sahasının yetersizliği sağlıklı kent gelişimini engellemektedir. Bu nedenle Artvin kenti içinde düzenlenmiş açık yeşil alan miktarı yetersizliği ortaya çıkmakta ve böylece Hatila Vadisi Milli Parkı kent insanlarının rekreatif etkinliklerde bulunmak için gidebilecekleri önemli bir korunan doğal alan konumuna gelmektedir. Artvin ili ve yakın çevresi genel olarak yeşil alan olarak zengin bir potansiyele sahipken, kent insanın rekreatif ihtiyaçlarını karşılayacak planlı yeşil alan (parklar, yürüyüş yolları, bisiklet yolları, çocuk oyun

alanları, toplanma alanları vb.) miktarı yetersizliği aslında şaşırtıcı bir durumdur.

Artvin kentinde yeşil alanların dağılımı düzensiz olup, etki alanları yönünden bir dengesizlik bulunmaktadır. İmar planı yapımında mevcut yerleşik doku içerisinde bu sorun dikkate alınsa da, daha çok belediye, vakıf, hazine mülkiyetindeki boş arsalar seçilmekte; imar planlarında bu arazilerin çoğunun yamaç, kayalık şeklinde park kullanımına uygun olmadığı görülmektedir. Her mesken mahallesi için çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin oyunlarını, spor faaliyetlerini düzenlemek için gereken yeşil sahalar kent içinde yok denecek kadar azdır. Daha çok günübirlik kullanılan Kafkasör Bölgesi donatı açısından yetersiz olsa da rekreasyon açısından kenti rahatlatan imkanlar sunmaktadır (11).

Hatila Vadisi Milli Parkı Artvin kentinde varolan nitelikli yeşil alan eksikliği sorununun bir bölümüne çözüm getirebilecek potansiyellere sahiptir. Kente 10 km gibi kısa mesafedeki vadi bu anlamda değerlendirilmelidir. Milli Park'da gerçekleştirilmiş bir araştırmada (11); Orman içinde toplam 100 kişiyle yapılan ankette Vadi'ye rekreatif amaçlı yapılan gezilerde erkeklerin oranının (%61) kadınlardan (%39) oldukça fazla olduğu görülmüştür. Milli Park'ı ziyaret edenlerin yarısı (%50) özel oto ile alana gelmekte kalan yarısı ise Orman İşletme Müdürlüğü, Milli Parklar Müdürlüğü araçları ve minibüslerle gelmektedir. Köylüler kendi arazilerine özel araçları haricinde kamyon ve minibüslerle ulaşmaktadırlar. Milli park henüz planlı bir rekreasyonel kullanıma olanak vermediğinden yoğun bir taleple karşı karşıya değildir. Ziyaretçilerin kalış sürelerine bakıldığında günübirlik kullananların oranı %70, birkaç gün kalanların oranının ise %11 olduğu görülmektedir (11). Alanda bulunan Milli Parklar Av ve Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü'ne ait 2 misafirhane ziyaretçilerin geceleme ihtiyacını karşılayacak olanaklardan yoksundur.

Vadi'de en çok gerçekleştirilen 5 rekreasyonel etkinliğin sırasıyla; dinlenme, piknik yapma, yürüyüş, doğayı inceleme ve kamp yapma olduğu görülmektedir. Vadi'de bu tip etkinlikler için planlanmış düzenli alanlar bulunmamaktadır. Buna karşın yine de bu etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Ziyaretçilere göre vadi'nin en beğenilen özelliği; sessiz ve sakin oluşudur (%29). Vadi'nin temiz havası (%26) ve manzara özelliği (%22) de büyük oranda beğenilen (%22) özelliklerdir. Kent yaşantısının olumsuzlukları içinde yaşamaya çalışan insanların Vadi'nin bu özelliklerini beğeniyle karşılaması çok doğal bir sonuçtur. Yine bu araştırmada kent içinde yapılan anket uygulamalarının sonuçlarına göre, rekreatif etkinlikte bulunanların büyük bir kısmı (%87) alandan yeteri kadar faydalanamadığını söylerken, gerekçe olarak da ulaşım güçlüğü (%32) ve rekreasyonel tesis yetersizliği (%29) gösterilmektedir. Daha çok, plansızlıktan (Milli Park Uzun Devreli

Gelişme Planı) hazırlanıp uygulanamamasından doğan engeller gerekçe olarak gösterilmektedir (10).

Rekreasyonel talep olmasına karşın 1994 yılında ilan edilen milli parkın halen bir planının olmayışı, Artvin kent insanının taleplerini karşılayacak düzenlemelerden yoksun bırakmaktadır. Planın hayata geçirilmesi durumunda oluşturulacak uygun düzenlemeler mevcut rekreasyonel talebi daha da arttıracak ve milli park korumanın yanında diğer işlevlerini de gerçekleştirebilecektir.

6. YEŞİLYOL YAKLAŞIMI

Araştırma sonuçları irdelendiğinde alanın bir Uzun Devreli Gelişme Planı'na ihtiyacı olduğu ortadadır (10). Bu sayede Artvin kent insanı mevcut rekreasyonel ihtiyacının bir bölümünü bu alanda karşılayabilecektir. Gelişme Planı ile belirlenecek olan kullanım zonu sınırları içinde bir takım rekreasyonel düzenlemeler ve donatılar getirilebilecektir. İlgili planlamanın olmaması durumunda dahi kent merkezine bu kadar yakın olan böylesi bir doğal alandan faydalanmanın yolları aranmalıdır. Bu açıdan ele alındığında şehir merkezinden Hatila Vadisi Milli Parkı girişi ile girişten birkaç kilometre içeriye doğru devam eden yol üzeri ve yakın çevresi için bir takım öneriler getirmek olasıdır. Bu amaçla, Artvin kentini ve insanını koruyan bir doğal alana ulaştıran, açık hava rekreasyonu açısından da çeşitli olanaklara sahip olan 13 km' lik bölümü ele alınmalıdır.

Yürüyüş, koşu, bisiklet sürme, manzara seyri, fotoğraf çekme, kuş gözleme, doğayı inceleme, doğal varlıklara yakın olabilme gibi etkinlikleri gerçekleştirme potansiyeli olan bu yol, doğru bir planlama sayesinde; Hatila Vadisi Milli Parkı'nın korunan değerlerini, Artvin kent insanının kullanımına dengeli bir şekilde sunabilecektir (Şekil 2, 3).

Şekil 2. Hatila Vadisi Milli Parkı

Şekil 3. Hatila Vadisinde kuş gözleme etkinliği

Uzun Devreli Gelişim Planı yapıldıktan sonra milli park içinde de sürekliliği planlanabilecek olan Artvin-Hatila Vadisi güzergahı için aşağıda tanımlanan yeşilyol planlama modeli uygun bir yaklaşım olacaktır:

Yollar, insan ve doğa arasındaki ilişkilerin kurulmasında en etkili peyzaj elemanlarından biri olmuştur. İnsanlar ancak ulaşabildikleri yerlerdeki doğaya ait değerleri görmekte ve tanımaktadırlar (12). Günümüzde batı ülkeleri kentlerinde açık alanların yitirilmemesi, ekolojik dengelerin korunabilmesi, yaşanabilir çevre oluşturulması amacıyla yeşilyol planlamasına yönelik başarılı örnekler görmek olasıdır. Yeşilyollar çevre kalitesini yükseltmek ve açık hava rekreasyonu için seçenekler sunabilmek amacıyla korunmuş çizgisel koridorlardır (13). Frederick Law Olmsted tarafından 1860'lı yıllarda adı konulan bu kavram; parkları birbirine bağlayan aynı zamanda manzara açısından özgün ve değerli alanlara da bağlantı kuran yolları ifade etmekteydi. Bir başka tanıma göre yeşilyol; akarsu boyları, sırtlar ya da vadiler gibi doğal koridorları ya da eski demiryolu güzergahlarını veya doğal rezerv alanları ile kültürel özellikleri ve tarihi yerleşimleri birbirine bağlayan rekreasyonel amaçlı çizgisel koridorlardır (14). Bu alanlar, yaya ya da bisiklet geçişi için doğal karakterinde bırakılmış ya da düzenlenmiştir (15).

Genelde açık havada ve bir güzergah boyunca gerçekleştirilen etkinlikler bütünü olmalarına karşın, bazen kapalı mekanlarda da etkinlik yapılmasına imkan tanırırlar. Örneğin, yol üzerinde bu anlamda yöreyi tanıtmaya yönelik müze vb eğitici faaliyetleri içeren kapalı mekanlar oluşturulabilir. Aynı şekilde yeşilyollar, milli parklar ve benzeri korunan alanlar ile kırsal alanlardan da geçer ve bunların sağladığı olanaklar doğrultusunda da rekreatif kullanımlar ortaya çıkar. Böyle tasarlanan yeşilyollar, organize spor alanları, bisiklet yolları,

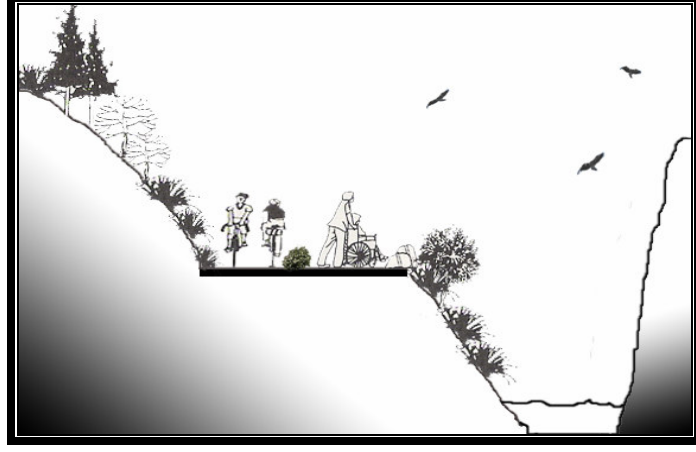
yürüme yolları, atla gezinti yolları ve grup aktiviteleri için uygun alanları içerebilir (16).

Diğer bir deyişle yeşil alanları kültürel varlıklara; kenti kıra ve sonuçta kırsal alanlara ulaştıran yeşilyol sistemleri, bu süreklilik içerisinde; geçtiği alanlara ait özelliklere uygun farklı rekreatif etkinliklere imkan tanırlar (17). Örneğin; bu sistemde kent içinde yürüyüş yolları, bisiklet yolları, paten kayma yolları tasarlanabilirken, bir milli park içerisinde sadece yürüyüş yolları, bir akarsu kenarında balık tutma alanları, kırsal alanlarda yine bisiklet yolları, yürüyüş yolları, atla yürüyüş yolları, piknik alanları, kamping alanları tasarlanabilmektedir (18).

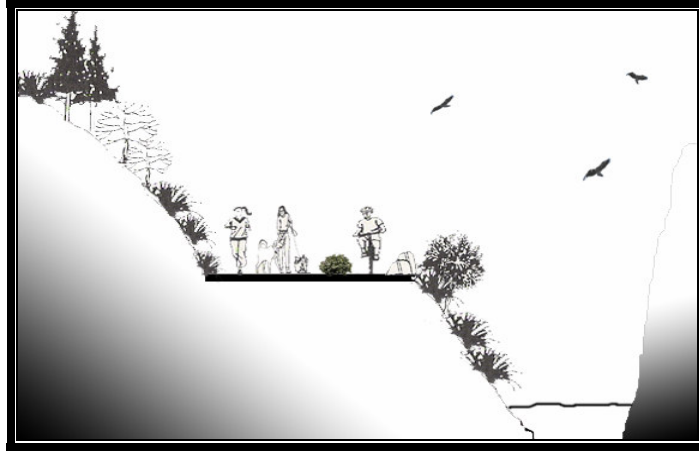
Yeşilyollar genel olarak üç ana fonksiyona sahiptir: 1) Ekolojik öneme sahip koridorlar ve doğal sistemlerdir 2) Rekreatiyonel amaçlıdır 3) Tarihi ve kültürel değerlerin korunmasını sağlarlar (19).

Hatila Vadisi Milli Parkı giriş yolu yukarıdaki tanımlar incelendiğinde hem koruma hem de rekreasyon imkanı sunan bir yeşilyol planlaması için uygundur. Ahern (1995)'in vurguladığı çizgisellik, bağlayıcılık, çok işlevlilik, sürdürülebilirlik ve peyzaj planlamaya katkı olarak sıralanan beş anahtar yeşilyol karakteristiğini bünyesinde barındıracaktır. Artvin kentini bir korunan alana, kıra, farklı yaban hayatı habitatlarına ulaştırarak bağlayıcılık niteliğini yükleneyecektir. Bununla birlikte yol için farklı iki işlev ön görülmüştür; Artvin kent insanına rekreatif etkinlik yapma imkanları yaratacağı için rekreasyon, bir milli park yolu olduğu için koruma işlevi olacaktır. Sadece doğa koruma değil, aynı zamanda insanların diğer peyzaj kullanımlarına da olanak tanıyan, kaynak kullanımı ile doğa koruma arasında denge kuran bir girişim olarak sürdürülebilirlik kavramını destekleyecek ve tüm bu özellikleri ile peyzaj planlamaya katkısı olan bir yaklaşıma sahip olacaktır. Ayrıca dolaylı olarak, eğitim, yaşam kalitesini arttırma, ekonomik, vb işlevlere de sahip olarak yol; kentli insanı doğaya yaklaştıracak, doğal değerlerin tanınmasına olanak tanıyacaktır.

Bu değerlendirmeler ışığında Hatila Vadisi Milli Parkı giriş yolunda ön görülen yeşilyol için alanın imkânları doğrultusunda önerilen etkinlikleri içeren bazı görsel sunumlar şöyle oluşturulabilir (Şekil 4, 5, 6, 7, 8): Önerilen Yeşilyol 13 km'lik bir güzergah olup; ilk 10 km'si Artvin kent merkezi ile Milli Park Girişi arası iken, girişden sonra Hatila Vadisi boyunca 3 km'lik mesafeyi de içine almaktadır.

Şekil 4. Milli Park giriş yolu için önerilen bisiklet sürme ve manzara seyretme etkinlikleri (Çoruh Vadisi).

Şekil 5. Milli Park giriş yolu için önerilen yürüyüş, koşma ve bisiklet sürme etkinlikleri (Çoruh Vadisi).

Düşünülen yeşilyol planlaması Hatila Vadisi Milli Parkı giriş yolunun kontrollü olmasını gerektirmektedir. Ziyaretçiler Milli Park içerisinde bir takım etkinlikler gerçekleştirmek istiyor ise taşıma kapasitesine göre belirlenen sayıda araç ancak belirli bir hız sınırı ile içeri girebilecektir. Eğer önerilen yeşilyol üzerinde bir takım etkinlikler gerçekleştirmek isteniyor ise araçları yolun başlangıcında düzenlenecek olan otoparklara park edilecektir. Yol boyunca birkaç noktada araçların

durabilecekleri cepler oluşturulacaktır. Yine yolun başlangıcında alanı tanıtıcı bilgi ve broşür teminini mümkün kılan, bisiklet kiralama, kısa süreli yeme-içme gibi ihtiyaçları gideren birimler oluşturulacaktır.

Şekil 6. Milli Park giriş yolu için önerilen yürüyüş etkinliği (Çoruh Vadisi).

Şekil 7. Milli Park giriş yolu için önerilen doğa eğitimi ve yürüyüş etkinlikleri (Hatıla Vadisi).

Şekil 8. Milli Park giriş yolu için önerilen bisiklet sürme ve kuş gözleme etkinlikleri (Hatila Vadisi).

7. TARTIŞMA

Hatila Vadisi Milli Parkı için öngörülen ve peyzaj planlama çalışmaları açısından çağdaş bir yaklaşım olan yeşilyol modeli, ülkemiz için henüz yeni bir kavramdır. Bu yönde çok az uygulama gerçekleştirilmiştir. Yeşilyollar kent içi açık yeşil alanları birbirine bağlayıcı nitelikte sistemler olabileceği gibi, kenti kıra, bir yerleşim yerini bir başka yerleşim yerine bağlayan daha büyük ölçekte planlamalar da olabilir.

Yeşilyol planlamalarının bir önemli özelliği de korunan alanlara ulaşımı, bir korunan alanı bir başka korunan veya özel niteliklere sahip (doğal veya kültürel) peyzaj alanlarına bağlama niteliğidir. Bu bağlayıcılık özelliği ile yeşilyollar koruma açısından sürekliliği sağlayan tamamlayıcı bir unsur durumundadır. Bu açıdan bakıldığında, milli park ve benzeri korunan alanlara ulaşan, oralardan başka özel peyzaj alanlarına bağlantı kuran yeşilyollar; nehir ya da vadi sırt çizgileri boyunca, koruma amacı yanında alanın imkanlarına göre farklı amaçlar için de planlanan koridor sistemleri oluşturabilirler. Yeşilyol kavramı ve amaçları irdelendiğinde, bir koruma statüsü olan milli park kavramı ile bir çok noktada örtüştüğü görülmektedir. Milli parklarda birinci amaç koruma iken; rekreasyon ve eğitim diğer amaçlar olarak sıralanmaktadır. Yeşilyollar da bu ve benzeri amaçlar için çizgisel bir sistem içinde planlanmaktadır. Genelde nehir vadisi, sırt çizgisi gibi doğal sınırlarda sürekliliği olan koridorlar oluşturularak planlanan

yeşilyollar, çok amaçlı olabileceği gibi bazen sadece koruma amacı için de planlanabilmektedirler.

Ülkemizde Hatila Vadisi gibi çizgisel koridor sisteme sahip bir çok milli park mevcuttur. Altındere Vadisi Milli Parkı, Köprülü Kanyon Milli Parkı, Kaçkar Dağları Milli Parkı bunlardan bir kaçıdır. Çizgisellik içeren bu milli parklar için gerek alana gerekse alan içinde bir takım etkinliklere ulaşmayı sağlayan, koruma öncelikli olduğu kadar kullanıma da olanak tanıyan yol sistemleri planlanabilir. Milli park ve benzeri korunan alanlar için, girişlerinde oluşturulacak bu anlamdaki yol sistemleri bir tampon görev üstlenecektir. Girişlerin yükünü azaltarak taşıma kapasitesi kontrolünü destekler ve dengeler yönde fayda sağlayacaktır. Alandan beklenen rekreasyonel işlevin sadece milli park içerisinde yoğunlaşmasını önleyerek kaynak değerlerinin sürekliliğini destekleyici bir unsur olacaktır.

Hatila Vadisi Yeşilyolu esasında Artvin kenti ve çevresini de kapsayan bir yeşil alan sürekliliğinin parçası olarak düşünülmelidir. Süreklilik arz edecek olan bu sistem sayesinde Artvin kent insanı ihtiyacı olan düzenlenmiş yeşil alana sahip olurken, doğal değerler korunacak ve devamlılıkları sağlanacaktır. Yeşil alanlar mevcut hava ve gürültü kirliliğini önleme, iklim kontrolü, sosyalleşme, rekreasyon gibi fonksiyonlarını kent dokusu içerisinde bu süreklilik sayesinde hiç kesintiye uğramadan devam ettirebilecek ve güçlendirecektir. Artvin kentinde yaşam kalitesini artırıcı, sosyal, ekonomik, ekolojik ve kültürel kriterlerin ele alındığı entegre bir planlama örneği olan bu yaklaşımı uygulamak ve geliştirmek, yerel yönetim, üniversite, gönüllü kuruluşlar ve halkın katılımıyla gerçekleştirilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Ahern, J., Greenways As A Planning Strategy, Landscape and Urban Planning 33, (1995) 131-155.
2. Eckbo, G., Begin At The Beginning, Urban Landscape Design, Mcgraw Hill Book Company, New York, 1964.
3. Kurdoğlu O., Kaçkar Dağları Milli Parkı ve Yakın Çevresinin Doğal Kaynak Yönetimi Açısından İncelenmesi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 2002/b.
4. URL-1, millipark.gov.tr., 01.11.2006.
5. Mackinnon, J., Mackinnon, K., Child, G., Thorsell, J., Managing And Protected Aresa İn The Tropics, International Union For Conservation Of Nature and Natural Resources, Gland Switzerland, 1986.
6. Gülez, S., Ormaniçi Rekreasyon Planlaması, KTÜ Orman Fakültesi Dergisi, 6 (2), (1983) 288-317.

7. Akesen, A., Türkiye’de Ulusal Parkların Açık hava Rekreasyonu Yönünden Nitelikleri ve Sorunları (Örnek Uludağ Milli Parkı), Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Politikası Anabilim Dalı, İstanbul, 1978.
8. Anşin,R., Artvin Hatila Vadisi’nin Bitki Örtüsü ve Bu Örtünün Filogenetik Özellikleri, KTÜ Orman Fakültesi Dergisi, 7 (1), (1984) 84-89.
9. Kirzioğlu, F., Özder, M.A., **ve Ark.**, 1973 İl Yıllığı, Mars Ticaret ve Sanayi A.Ş., Mars Matbaası, Ankara, 1974.
10. Salihoğlu, B.Ç., Artvin Hatila Vadisi Milli Parkı Doğal Kaynak Değerlerinin Rekreasyonel Niteliğinin İncelenmesi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 1997.
11. Kurdoğlu, B.Ç., Milli Parkların Rekreasyonel İşlevleri – Hatila Vadisi Örneği, TMMOB Orman Mühendisliği Dergisi, Orman Mühendisleri Odası, 10, 9-14, Ekim 1999.
12. Eminağaoğlu, Z., Yavuz, A., Artvin Kent Dokusunda Yeşil Alan İncelemesi, Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Dergisi, 6 (1-2), (2005) 191-202.
13. Başal, M., Rekreasyona Dayalı Karayolu Kullanımları ve Kanada’dan Bir Park Yolu (Parkway) Örneği, Peyzaj Mimarlığı Dergisi, Karayolları Özel Sayısı, (1979) 25-30.
14. Arslan, M., Yeşilyol Planlaması: Ankara Örneği, Çevre Planlaması ve Tasarımına Bütüncül Yaklaşımlar Sempozyumu, 26-28 Kasım, Ankara, 1996.
15. Little, C., Greenways For America, The John Hopkins University Press, Baltimore, 1990, 231s.
16. Flink, C.A and Searns, R.M., Greenways A Guide To Planning, Design, And Development, The Conservation Fund, Washington D.C., 1993, 351s.
17. Kurdoğlu, B.Ç., Yeşilyol Kavramı, Fonksiyonları ve Önemi, Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi Dergisi, Cilt III, Sayı 1, S. 80-86, 2002.
18. Kurdoğlu B.Ç., Trabzon-Gümüşhane Eski Devlet Karayolu’na Ait Hamsiköy-Zigana Köy Güzergahı’nın Yeşilyol Olarak Planlanması, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Trabzon, 2005.
19. Fabos, J.G., Greenway Planning in The United States Its Origins and Recent Case, Landscape and Urban Planning, 68 (2-3), (2004) 321-342.